

N: 8-12 ilm. Hemingissä. 13(2)

DISSERTATIO ENTOMOLOGICA
INSECTA FENNICA

ENUMERANS.

CUJUS PARTICULAM PRIMAM
CONS. AMPL. FACULT. PHILOS. ABOËNSIS

PUBLICÆ CENSURÆ SUBJICIT

Mag. CAROLUS REGINALDUS SAHLBERG

*Med. Doct, Adj. Fac. Philos. Ord. & Insp. Mus.
Soc. Imp. Nat. Studios. Moscov. & Soc. Imp.
Oecon. Fen. Membrum.*

RESPONDENTE

CAROLO JOHANNE BOIJL

Stip. Publ. Satac.

In Auditorio Juridico die 15 Dec. 1817,

h. a. m. s.

ABOË, Typis FRENCKELLIORUM.

FENNICIS ENTOMOLOGIS

SACRUM.

PROOEMIUM.

Cum insignem usum, quem ad incrementa Historiæ Naturalis adjuvanda & promovenda præstat diligentior pervestigatio & accuratior illarum rerum cognitio, quas singulæ terræ regiones, pro cæli solique diversitate, producere valent, satis superque perspexerint omnes sagaciores laudatæ scientiæ cultores, laudabili studio iidem quoque in id incubuerunt, ut Catalogos vel Indices, discretis terræ partibus proprias naturæ proles ordine certo recensentes, conficerent. Assiduis nempe eorundem observationibus laboribusque factum est, ut quævis fere Orbis Europæi regio non solum suam jam habeat universalem Faunam Floramque, totum animalium vel vegetabilium indigenorum complexum sistentes, verum etiam, quod facillimum reddit Naturæ studium, ut rerum naturalium Classes Ordinesque plures, nec non diversa genera & singulares species eximiis descripta sint Monographiis. At vero, si ulli animalium cohorti investigandæ & systematice ordinandæ, recentioribus imprimis temporibus, diligentior adhibita est cura operaque, in Insectorum quoque agmine in lucem protrahendo &

ad artis præcepta instruendo valde ac felici cum successu desudarunt viri nostræ ætatis doctissimi. Cujus rei documenta cum aliunde peti possint per multa, luculentissimi certe sunt testes laudanda Entomologorum Svecicorum studia. Post editam enim ab illustrissimo a LINNÉ Svecicam Faunam, Insectis patriæ detegendis, monographice describendis & ab exoticis seorsim percensendis indefessam navarunt operam Svecici: THUNBERG, PAYKULL, GYLLENHÅL, SCHÖNHERR, FALLÉN, BILLBERG, QUENSEL, DAHLMAN, MARKLIN, alios ut præteream, qui sua circum domicilia novas horum animalculorum species invenerunt, & sic rem Entomologicam Sveciæ insigniter adjuvarunt. At Finlandiæ nostræ Insecta nondum esse satis perlustrata nec separatim disposita & descripta, omnes artis periti sciunt, & qui patriam amant Faunam optimo jure queruntur. Quamvis enim Eleuterorum fere omnia, quæ hætenus in Fennia inventa sunt, cæterorumque Insectorum hujus regionis plurima nuper laudatorum Svecicorum Entomologorum libri ac indices complectantur, licetque rariores quædam species, quas PFEIFF, HAST, ARGILLANDER, TÖRNER, FALANDER nostratiumque alii detexerunt, & quo describerentur, ad Svecicos Monographistas miserunt, Fennicæ originis esse indicentur, parum tamen lucis Fennicæ speciatim Entomologiæ inde affulsisse, facili intelligitur negotio. Neque nostro Lyceo unquam defuerunt viri,

qui summa inclarescerent Entomologica doctrina, & diligentia maxime laudabili tam indigena quam exotica Insecta investigarent, sed hi ipsi universali Entomologiæ locupletandæ, quam Fennicis Insectis sigillatim recensendis suam impendere maluerunt operam. Quod ut clarius perspici possit, scriptorum, quæ Insectorum attingunt scientiam, a Fennicis Entomologis editorum indicem huic loco apponere juvat.

DAN. ÅCHRELIUS: Contemplationum mundi Dissert. XIX:a, Volucrum, Piscium, Serpentum, Draconum & Insectorum ideas atque dotes ostentans; Resp. *Sv. Wetter*; vel novo Titulo: Contemplationum mundi Libri tres, Ab. 1682 4:o. (De Insectis: p. 330, sqq.)

PETR. HAHN: De vera Insectorum vulgo sponte nascentium Genesi; Resp. *Nic. Kjellberg*, Ab. 1703, 2:o.

CAR. FRID. MENNÄNDER: De Usu Cognitionis Insectorum; Resp. *Chr. Björklund*, Ab. 1747.

De Serico ex Telis Araneorum; Resp. *A. M. Carling*, Ab. 1748.

JOH. LECHÉ: Novæ Insectorum Species; Resp. *Is. Uddman*, Ab. 1753.

Ed. II:a cur. *G. W. Fr. Panzer*; Norimb. 1790, 4:o. (centum. Insectorum descriptorum pleræque fennici sunt soli.)

PETR. KALM: Om den så kallade Gräs- eller Ängs-
masken, samt dess förekommande och utödande;
Resp. *D. Alcenius*, Ab. 1766.

Dissertationis, descriptionem Historiamque In-
sectorum quorundam sistentis particula; Resp. *Joh.
Kerchström*, Ab. 1778. ("Opus Lepidopteris non-
"nullis describendis destinatum, sed propter in-
"stantem promotionem Magisterialem & subsecu-
"tam Auctoris mortem, in prol-gomenis subsistens
"unius tantum plagulæ. Rarum hanc ob caussam
"fragmentum, sed rarius etiam cum annexa tabu-
"la, qua Phalænæ aliquot cum larvis suis & chry-
"salidibus, itemque cum Ichneumonis specie, de-
"pictæ sistuntur;? Vid. *J. F. Wallenii* Faun.
Fenn. p. 5.)

P. A. GADD: Insecta Piscatoribus, in maritimis
Finlandiæ oris, noxia; Resp. *C. N. Hellenio*,
Ab. 1769.

Chemico-Entomologisk undersökning om sättet att
utrota och förminska Sädes-masken; Resp. *O. R.
Bökman*, Ab. 1762.

GABR. BONDORFF: Historia Naturalis Curculionum
Sveciæ; P. I. Resp. *L. G. Borgström*. P. II.
Resp. *P. A. Norlin*, Ups. 1785. (Curculiones
brevirostres percensentur & describuntur.)

Lucani Genus j mte två nya species beskrefna;
Sv. Vett. Acad. N. Handl. Tom. VI. p. 220, sqq.
Differentiæ Capitis Insectorum præcipuæ, exemplis
illustratæ; Resp. *G. U. Pryss*, Ab. 1789.

Organa Insectorum sensoria generatim, oculorum-
que Fabrica & Differentiæ speciatiim; Resp. *A.
Sevon*, Ab. eod. anno.

Fabrica, Usus & Differentiæ Antennarum in In-
sectis; Resp. *O. B. Rosenström*, Ab. 1790.

Fabrica, Usus & Differentiæ Palporum in Inse-
ctis; P. I. Resp. *F. Ahlman*; P. II. Resp. *L.
Björklund*; P. III, *D. J. Monselio*; P. IV, Resp.
J. Lund & P. V, Resp. *J. Bergman*, Ab. 1792.

C. N. HELLENUS: Specimen Calendarii Floræ &
Faunæ Aboënsis; Resp. *J. G. Justander*, Ab. 1786.

Försök till beskrifning på ett nytt Genus bland
Insecterna, som kunde kallas Serropalpus; Sv.
Vett. Acad. N. Handlingar. Tom. VII. p. 310.

JOH. JULIN: Förteckning på Djur i Uleåborgs Län;
Ny Journal uti Hushållningen 1792 p. 105 - 132.
(684 Insectorum species, in Fauna Svecica *Linne-*
descriptæ, enumerantur.)

JOH. FRID. WALLENIUS: Historia & Descriptio Pa-
ræciæ Mändyharju; Resp. *A. G. Törnudd*, Ab.
1814. (51 Insecta recensentur.)

Cum igitur, ut ex indice allato videre est, admodum parca sint adhuc Entomologiæ Fennicæ initia, ac præsertim cum Faunam illam Fennicam, cujus prima Particula, Mammalia & Aves complectens, sub præsidio viri, e nostratibus de Historiæ Naturalis studio optime meriti, ad Lyceum Aboënsæ Professoris Celeberrimi D. JOH. FRID. WALLENII, anno 1810 prodiit, continuatam, ut optavimus, excipere nobis nondum licuerit, quin levidense munusculum Faunæ patriæ amantibus offerrem, in animum inducere non potui, nemini illorum ingratum id fore persuasissimum habens, si tantummodo Insecta colligere & ordine disposita debito spectanda proponere valerem. Verum enimvero, cum latissime pateat Finlandia, nec mihi omnes ejus campos sylvasque, permagno Insectorum numero idonea amœnaque præbentes domicilia, perlustrandi occasio tempusque contigerit, si quæ a me prætermisæ fuerint horum animalculorum species, quas vel jam invenerint harum rerum curiosi, at sibi reconditas tenuerint, vel olim detegere potuerint, longiori tamen abuti excusatione eo minus necesse habeo, quo major sit rerum colligendarum multitudo, quo parciores sint, unde illas ducere queam, fontes, tandemque quo magis novum & incognitum prodeat hocce opusculum permultis Insectorum collectoribus, qui ad illud perficiendum symbolam quandam benigne conferre, ut credere fas est, vix recusassent. Ne

autem illa adjumenta, quibus, incipiendam a me oppellam, plurimis suis partibus & numeris expletam reddere valeam, inexcusabili quadam aut incuria aut arrogantia neglexisse videar, Vos, quorum Insecta conquirere interest, & quibus sacrum volui hoc opus, omnes & singulos amicissime rogo, velit, qui vester est in Entomologiam Fennicam amor, quas in diversis, ubi domicilia vestra habeatis, Fennicæ regionibus vel jam collegistis vel in posterum inventuri estis Insectorum indigenorum species varietatesque, easdem mecum diligenter communicare. Insigne, quod mihi, si voti compotem me feceritis, præbebitis favoris documentum, gratissima semper agnoscam mente, & quæ vestræ debeam auctoritati vestrisque laboribus, fideliter adnotabo.

De ipsius operis ratione pauca præfaturus omnium primo id significatum volui, Systema a FABRICIO conditum, qua Ordinum vel Classium dispositionem, me fore secutum. Cum vero in quavis Insectorum Classi percensenda probati cujusdam Entomologi in universum adhibere constitui methodum, qui insimul numerosissimam specierum Fennicarum copiam exponit, igitur Eleuterata primum, eadem serie iisdemque nominibus, quibus usus est illustrissimus GYLLENHAL, Insecta Svecica perlustrans, enumerabo. Deinde, ut tirones Fennici, qui excursiones Entomologicas facere cupiunt, breve habeant quaecunque Enchiridion, characteres tam generum quam

specierum, quos concinnavit laudatus GYLLENHAL, addere haud inutile duxi. Longiores autem descriptiones non nisi novis vel in Libro Gyllenhaliano non recensitis, si quas proferre valuerō, speciebus vel varietatibus, subjungam. Synonymis cæteris plerumque supersedebo, eximiamque solummodo a D. SCHÖNHERR editam Synonymiam citabo. Habitationis denique locum cuique speciei proprium, quem more solito apponam, eo accuratius indicare poterō, quo diligentius, qui per diversas Fenniae regiones Insecta pervestigare amant, suas de illorum domiciliis observationes mecum communicaverint.

INSECTA FENNICA.

CLASSIS I. ELEUTERATA.

Maxilla nuda, libera, palpigera.

SECTIO I.

Tarsis omnibus quinque-articulatis.

Familia I. Scarabæides.

Antennarum Capitulo lamellato, vel horizontaliter fissili.

SCARABÆUS.

Mandibula cornea falcata.

Maxilla basi cornea, apice membranacea.

Labium late emarginatum.

Corpus ovatum, undique convexum, scutellatum.
Clypeus parvus angulatus subdepressus.

1. Sc. stercorarius: niger, subtus violaceus, clypeo unituberculato, thoracis disco impunctato, elytris subsulcatis, interstitiis lævibus.

Schönh. Synon. 1. 26. 11.

Habitat in stercore, ubique frequentissimus.

SCARABÆUS.

2. *Sc. sylvaticus*: niger subtus violaceus, thoracis disco punctis sparsis, elytris striatis, interstitiis transversim strigosis.

Schön. Synon. 1. 27. 12.

Habitat in fungis, in succo destillante arborum & quisquiliis sylvarum haud infrequens.

3. *Sc. vernalis*: cyaneus totus, thorace undique confertissime punctato, elytris subtilissime punctato-striatis.

Schön. Synon. 1. 27. 13.

Var. b. Supra niger.

Habitat in stercoreis, præsertim tempore vernali; frequens. Var. b. rarius occurrit.

PSAMMODIUS

Mandibula cornea, arcuata, dentata.

Maxilla brevis cylindrica, intus dente armata.

Labium ovatum, obtusum, vix emarginatum.

Corpus parvum, oblongo-ovatum, undique convexum, scutellatum. Clypeus brevis latus convexus.

1. *Ps. elevatus*: niger nitidus, clypeo lævi emarginato, thorace punctulato, elytris gibbosis punctato-striatis.

Aphodius elevatus Schönh. Synon. 1. 84. 63.

Habitat in sabuletis rarissime. Aboæ quædam hujus specimina semel legit *D. Bouché*; ad Brinkhall Paræciæ Sanctæ Catharinæ *D. P. A. Bonsdorff*; in Hauho *D. Savenius*.

2. *Ps. sabuleti*: nigro-piceus, oblongus, clypeo integro thoraceque crebre punctatis, elytris profunde punctato-striatis.

Aphodius sabuleti Schönh. *Synon.* 1, 86. 75.

Habitat in sabuletis rarior.

TROX

Mandibula crassa cornea,

Maxilla apice bifida,

Labium submarginatum,

Palpi articulo ultimo ovato, crassiore.

Corpus supra valde convexum, scutellatum subtus planum, Antennæ breves, articulo primo crasso fasciculato-piloso.

1. *Tr. sabulosus*: niger, thorace inæquali, elytris substriatis, interstitiis alternis elevatioribus fasciculato-hispidis.

Schönh. *Synon.* 1, 117. 4.

Habitat in locis aridis tempore imprimis vernali passim.

2. *Tr. arenarius*: niger obscurus, elytris punctato-striatis, interstitiis omnibus punctis fasciculato-pilosis.

Schönh. *Synon.* 1, 118. 6. *Cfr.* 1, 118. 7.

Habitat in arenosis rarius; ad Wasam D. *Hast* & *Wasastjerna*; in Savolaxia D. *Savenius*.

APHODIUS

Mandibula basi dilatata, cornea, apice membranacea, integerrima.

APHODIUS.

Labium coriaceum rotundatum, apice emarginatum, Palpi posteriores glabri, articulo ultimo tenuiore.

Corpus oblongum convexum, scutellatum. Clypeus amplus, semi-orbiculatus.

Clypeo tuberculato.

1. Aph. Fossor: brevis convexus ater, clypeo tuberculis tribus, medio subcornuto, elytris leviter punctato-striatis,

Schön. Synon. 1. 66. 2.

Habitat in stercore ubique frequens.

Obs. Femina differt tuberculis clypei minoribus & foveola thoracis nulla vel obsoletissima.

2. Aph. terrestris: brevis convexus ater, clypeo trituberculato, elytris leviter punctato-striatis, interstitiis opacis punctulatis,

Schön. Synon. 1. 69. 13.

Habitat in stercore haud infrequens.

3. Aph. foetens: niger nitidus, clypeo trituberculato, thoracis angulis, elytrorum limbo abdomineque rubris.

Schönh. Synon. 1. 67. 8.

Var. b. Elytris rubris, disco postico tantum nigro

Schönh. l. c. var. β.

Var. c. Elytris rubris immaculatis,

Schönh. l. c. var. γ.

Habitat in stercore; var. c. in Fennia australi passim legitur, var. b. rarissime obvia & var. a nondum in Finlandia, quantum mihi innotuit, capta.

4. Aph. fimetarius: clypeo trituberculato, niger nitidus, abdomine concolore, thoracis angulis elytrisque totis rubris.

Schönh. Synon. 1. 71. 19.

Habitat in stercore ubique frequens, præsertim tempore vernali.

5. Aph. lapponum: oblongus parum convexus, niger, clypeo trituberculato, thorace longiore punctatissimo, elytris rufis, pedibus piceis.

Schönh. Synon. 1. 72. 21.

Habitat in Lapponiæ stercoreatis *D. Grape*; in tractibus *Wasæ D. Hast & Wasastjerna*.

6. Aph. erraticus: brevis ater punctatissimus, clypeo unituberculato, elytris subdepressis griseo-lividis striatis, interstitiis punctulatis.

Schönh. Synon. 1. 72. 22.

Habitat in stercoreatis Fenniae australis passim.

Obs. variat elytris nigro-fuscis apice pallidioribus.

7. Aph. subterraneus: brevis subdepressus, niger nitidus, clypeo emarginato trituberculato, elytris crenato-sulcatis.

Schönh. Synon. 1. 70. 18.

Habitat in stercore ubique primo vero non infrequens.

Obs, variat rarius elytris fusco-castaneis.

8. *Aph. hæmorrhoidalis*: brevis niger; clypeo trituberculato, scutello magno elongato; elytris crebri-
nato-striatis, apice rufis.

Schönh. i. 78. 41.

Habitat in stercore passim.

9. *Aph. granarius*: niger nitidissimus; clypeo subtuberculato, thorace parce punctato, elytris tenuè punctato-striatis, margine versus apicem rufescente.

Aphodius carbonarius Schönh. Synon. i. 77. 40.

Habitat in stercore & terra pingvi passim.

10. *Aph. granum*: niger, clypeo lineâ elevata; thorace crebre punctulato, elytris punctato-striatis, apice late rufis.

Aphodius granarius Schönh. Synon. i. 77. 39.

Var. b. Duplo minor.

Aphodius pusillus Schönh. Synon. i. 88 2; 90.

Var. c. Elytris totis rufo-ferrugineis.

Schönh. l. c. var. β.

Habitat ubique in stercore frequens.

11. *Aph. tristis*: niger clypeo lineâ elevata subtuberculato, thorace immaculato punctulatissimo, elytris striatis, interstitiis punctulatis.

Schönh. Synon. i. 78. 42.

Habitat apud nos rarissime; in Parocia Eura semel captus.

12. *Aph. piceus*: nigro-piceus, clypeo trituberculato, thorace punctatissimo angulis anticis rufis, elytris profunde punctato-striatis.

Aphodius inquinatus, var. β . *Schönh. Synon.* 1. 74. 25.

Habitat in stercore Lapponiæ, *D. Grape*; ad vicum Laivaniemi Paræciæ Tornæ, *D. Mannerheim*; ad Wasam, *D. Hast & Wasastjerna*.

13. *Aph. inquinatus*: brevis, niger nitidus, thoracis angulis macula rufa, elytris griseis maculis nigris, interioribus tri-compositis.

Schönh. Synon. 1. 74. 25.

Var. b. Maculis elytrorum plerisque connexis

Aphodius nubilus Schönh. Synon. 1. 74. 26.

Var. c. Maculis elytrorum omnibus connexis, aream centralem includentibus.

Schönh. Synon. 1. 74. 25. var. d.

Habitat in stercore frequens,

14. *Aph. conspurcatus*: oblongus, niger, thoracis lateribus pallidis, elytris tenuè punctato-striatis pallidis, maculis septem nigris distinctis.

Schönh. Synon. 1. 73. 24. a)

Habitat in stercore præsertim equino passim.

15. *Aph. tessulatus*: brevis convexus, niger immat-

a) Synonyma a *D. Schönherr* allata, non omnia hæc competere speciei, observavit *D. Gyllenhal*,

APHODIUS.

culatus, elytris griseo-pallidis, fasciis obliquis tessellato denticulatis nigris.

Schönh. *Synon.* 1. 75. 32.

Habitat in stercore rarior.

16. Aph. sordidus: livido-testaceus, parum convexus, thoracis disco nigro parce punctulato, corpore pedibusque nigro-variis.

Schönh. *Synon.* 1. 75. 33.

Var. b. Elytris puncto humerali fusco.

Schönh. *l. c. var. β.*

Var. c. Elytris puncto humerali & altero pone medium fuscis.

Schönh. *l. c. var. γ.*

Habitat in stercore frequens.

17. Aph. rufescens: rufo-ferrugineus, convexior; thoracis disco nigro punctatissimo, pedibus immaculatis.

Schönh. *Synon.* 1. 76. 34.

Var. b. Elytris plaga disci nigricante.

Schönh. *l. c. var. ε.*

Var. c. Elytris fere totis nigro-piceis, margine dilutiori.

Schönh. *Synon. var. d.*

Var. d. Elytris macula humerali, alteraque pone medium fuscis.

Not. Quoad situm macularum, varietati c. Aphodii Sordidi valde similis; sed ob colorem rufescentem thoracisque discum crebre punctatum huic speciei subjungenda. A varietate b. differt maculis distinctis, nec in plagam confluentibus.

Habitat in stercore frequens; Varietates b & c rarius obveniunt; var. d semel capta.